

<http://www.knack.be/opinie/columns/ignace-demaerel/skepp-scepticisme-en-de-chaos-op-de-levensbeschouwelijke-markt/opinie-4000359470399.htm>

Ignace Demaerel

Ignace Demaerel is godsdienstleraar en auteur.

SKEPP, scepticisme en de chaos op de levensbeschouwelijke markt

vrijdag 26 juli 2013 om 09u48

In Knack-magazine nr. 27 (3-07-2013) staat een interessant experiment dat SKEPP recent uitvoerde. Voor wie het niet weet: 'SKEPP' is de 'Studiekring voor Kritische Evaluatie van Pseudowetenschap en het Paranormale' en heeft zich tot doel gesteld kwakzalverij, bijgeloof en paranormale zaken kritisch te evalueren en alle bedrog aan de kaak te stellen.

Nobele doelstelling, en ik heb goed en slecht nieuws voor SKEPP: ze zullen de eerste duizenden jaren niet zonder werk zijn. Elke dag verschijnen er immers nieuwe soorten therapieën en healing-methodes, en de goedgelovigheid van bepaalde mensen is ronduit verbluffend. Maar is SKEPP nu de vereniging die 'de wereld gaat redden van alle bijgeloof'? En mag hun werk ook eens, volgens hun eigen principes, kritisch onder de loep gelegd worden? Is SKEPP zo 'vrij van religieuze of politieke opvattingen' als ze beweren? En wat hebben ze nu eigenlijk écht bewezen met hun experiment? Maar eerst het positieve: SKEPP doet m.i. inderdaad een noodzakelijk werk in deze maatschappij. Sinds mensen massaal de kerk verlaten en God de rug toekeren, zoeken ze de leegte op te vullen met 1001 nieuwe wondermiddelen, meditatietechnieken, toekomstvoorspellers, mediums, kaartleggers en de laatste nieuwe messiassen. Op folders van paranormale beurzen lees je over handleeskunde naast vrijmetselarij en druïden naast de meest exotische healers. De hele paranormale markt geeft een zeer dubbel gevoel: enerzijds is het de plaats waar mensen op zoek zijn naar spiritualiteit en naar 'het hogere', en zich dus niet tevreden stellen met het platte materialisme van huisje-boompje-beestje; er zit veel idealisme bij deze mensen. Maar anderzijds is het een ontstellend chaotische wereldwaar iedereen alles kan beweren, en waar zonder twijfel sommigen veel geld verdienen aan opgeklopte lucht. Het is de bonte wereld van pseudowetenschap en pseudoreligie, waar geloof en bijgeloof, populaire wetenschap en mystieke fantasie onmerkbaar in elkaar overvloeien. Het is het walhalla van het levensbeschouwelijk populisme! Ze verkopen niet alleen gebakken lucht, maar ook gestoofde, geroosterde, gefrituurde en gepureerde lucht: voor elkeen wat wils, een god of religie op ieders maat en naar ieders behoefte van het moment. Sommige mensen zijn zo geestelijk uitgehongerd dat ze alles inslikken wat men hen voorschotelt. De titel 'therapeut' is ook geen beschermde titel, dus iedereen mag zulke koperen plaat met een ronkende naam aan zijn deur hangen.

Wie denkt God te vinden via een 'trucje' of techniekje is even naïef als degene die denkt de ware levenspartner via een 1-2-3-methode op te sporen. Ook genezende stenen, kruiden of de juiste mantra's zullen echt niet 'alle wereldproblemen oplossen'.

Men noemt dit de 'New Age'..., maar meestal gaat het juist om oude vormen van bijgeloof (bijv. horoscopen) die een nieuw kleedje krijgen. Als je kritische vragen stelt, is het antwoord steevast: 'Je kunt dat niet met je verstand beredeneren, je moet dat voelen', of 'Het is misschien niet wetenschappelijk, maar ik voel me er goed bij'. Einde gesprek. Wie beweerde ooit dat de mens een rationeel wezen is? De moderne 'feel good'-religie verkoopt als zoete broodjes. De bloei van

religiositeit toont enerzijds de onuitroeibaarheid van onze 'spirituele drive', maar tegelijk de eindeloze versnippering en chaos die op de 'levensbeschouwelijke markt' heerst.

Maar nu eerst terug naar het bovenvernoemde experiment van SKEPP. SKEPP looft trouwens een prijs van één miljoen uit aan wie zijn paranormale gaven wetenschappelijk durft te laten testen (en hierin slaagt, natuurlijk). Op 29 juni was er een dappere in Limburg: hier werd iemand die beweerde aardstralen te kunnen voelen en neutraliseren, op het rooster gelegd. Het resultaat blijkt... nihil te zijn: de waarschijnlijkheidsgraad van zijn 'aanvoelen' was 50%. Interessant, leerrijk. Voor mij niets nieuws, want ik heb er nooit veel geloof aan gehecht en mij er nooit mee bezig gehouden.

Maar wat heeft SKEPP nu écht bewezen? Dat er helemaal geen bovennatuurlijke wereld bestaat? Dit is een toonbeeld van een logische redeneerfout. Heeft iemand al ooit het bestaan van 'liefde' bewezen, of een methode gevonden om te meten wat 'échte vriendschap' is? Wetenschap is geweldig en heeft al veel vooruitgang gebracht, maar op het geestelijk vlak kan ze ons geen millimeter verder helpen, net zoals je met een lintmeter geen 'waarheid' kan meten of met een fototoestel 'God' op de gevoelige plaat leggen. Als iemand bijv. 5 GB computergegevens naar zijn USB-stick kopieert, zal zijn stick geen microgram zwaarder wegen. Het gaat gewoon om een ander levensdomein, een andere dimensie.

Wie beweert dat hij wetenschappelijk kan bewijzen dat er geen geestelijke wereld bestaat, overschrijdt evenzeer een grens als iemand die beweert dat hij kan bewijzen dat die wel bestaat. M.a.w. filosofisch materialisme is evenzeer een (filosofisch) gelóóf als idealisme, en atheïsme even onbewijsbaar als theïsme. En toch blijft die scheefgetrokken vooronderstelling hardnekkig rondwaren in de hoofden van mensen, alsof atheïsten 'nadenkend en intelligent zijn' en gelovigen 'naïef en onkritisch'. Ménsen, zowel gelovigen als niet-gelovigen, gebruiken hun verstand te weinig, en hebben allemaal irrationele, onbewijsbare vóóronderstellingen.

SKEPP's pogingen om wantoestanden en misbruiken wetenschappelijk te ontcrachten mogen lovenswaardig zijn, zolang men beseft dat wetenschap sléchts iets over de zichtbare wereld kan vertellen, en nooit uitsluitel kan geven over het geestelijke. Als elke wetenschapper bij zijn spreekwoordelijke leest zou blijven, zou er veel minder begripsverwarring zijn.

Scepticisme is bovendien véél minder rationeel dan het op het eerste zicht lijkt: sceptici zijn over het algemeen 'selectief sceptisch' (alle mensen zijn trouwens op een of ander gebied selectief doof en blind). Een scepticus gelooft a.h.w. in de onfeilbaarheid van zijn eigen kritische beoordelingsvermogen.

Scepticisme is trouwens geen levensbeschouwing, maar een filosofische methode of principe; het zegt gewoon: 'alles kan/mag/moet in twijfel getrokken worden'. Filosofisch gezien is dit zelfs juist, maar het biedt dus geen antwoorden, geen alternatieven, geen richting, geen zingeving. Hmm... afbreken wat een ander zegt, is natuurlijk altijd eenvoudiger dan zelf een valabel alternatief bieden.

De diepe zucht van mensen naar het bovennatuurlijke zal SKEPP nooit kunnen uitroeien. Misschien zit religiositeit wel dieper in onze menselijke natuur dan dat we het kunnen verdringen of wegrationaliseren. 'De mens leeft niet van brood alleen', zei ooit een beroemd man, en het blijkt inderdaad in alle culturen en tijden dat mensen spiritueel op zoek zijn - atheïsme is op wereldhistorische schaal een zeer recent en zeer klein verschijnsel.

SKEPP pretendeert 'vrij van religieuze opvattingen' te zijn. Zulke claim mag wel onze wenkbrauwen doen fronsen. Ten eerste, alsof iemand überhaupt 'levensbeschouwelijk neutraal' kan zijn! En ten tweede: de SKEPP-bestuurders en -leden komen voornamelijk uit een zeer beperkte kring van intellectuelen rond de VUB (Brussel) en RUG (Gent), een kleine groep vrijzinnigen, atheïsten en agnosten: niet bepaald een breed maatschappelijk draagvlak of levensbeschouwelijk neutraal.

Een andere grote denkfout die SKEPP maakt is: omdat er zoveel vals bestaat, is alles vals. M.i. is de omgekeerde redenering veel meer terecht: als er vals bestaat, bestaat er ook écht. Er zou geen enkele reden zijn om iets te vervalsen als het geen grote waarde had. Waarom worden anders alleen dure merken nagemaakt? Net zoals in de economie de wereld van namaak en vervalsingen gigantisch is, is dat ook zo – en nog veel méér – in de geestelijke wereld. Als er vals godsgeloof bestaat, bestaat er ook écht.

In plaats van te zeggen: 'we gooien al het bovennatuurlijke buiten', zouden we ons beter afvragen: hoe komt het eigenlijk dat we in de onzichtbare wereld geen eensgezindheid vinden (in religies, levensbeschouwingen en ideologieën)? Zou het niet kunnen zijn dat het aan de méns ligt, aan onze eigen spirituele ongevoeligheid? Dat we ons innerlijk kompas kwijt zijn, aan geestelijke bijziendheid lijden, teveel eelt op ons hart hebben? 'Wie heeft het juiste kompas voor de onzichtbare wereld?', lijkt me een veel interessanter 'vraag van één miljoen'. Wie durft het aan om deze prijs uit te loven?

Igance Demaerel